

REPUBLIKA SLOVENIJA
DRŽAVNI SVET

Številka: 0650-00/07-P
Ljubljana, 14. 6. 2013

Državni svet Republike Slovenije je na 8. seji 12. 6. 2013, na podlagi 29. in 67. člena Poslovnika Državnega sveta (Uradni list RS, št. 70/08, 73/09 in 101/10) ter na podlagi posveta z naslovom »Kako lahko izboljšamo sistem na področju nove socialne zakonodaje?«, sprejel naslednje

S K L E P E:

Državni svet Republike Slovenije je 13. 5. 2013, na pobudo državne svetnice mag. Darije Kuzmanič Korva, organiziral posvet z naslovom »Kako lahko izboljšamo sistem na področju nove socialne zakonodaje?«.

Namen posveta je bil odpreti čim širšo strokovno razpravo o potrebnih in možnih spremembah nove socialne zakonodaje (Zakon o uveljavljanju pravic iz javnih sredstev (Uradni list RS, št. Uradni list RS, št. 62/2010, 40/2011, 40/2012, 57/2012 in 14/2013; v nadaljevanju: ZUJPS) in Zakon o socialno varstvenih prejemkih (Uradni list RS, št. 61/2010, 40/2011, 110/2011, 40/2012 in 14/2013; v nadaljevanju: ZSVarPre)), ki se je začela uporabljati s 1. januarjem 2012 in ki je v sistem uveljavljanja pravic na področju socialnega varstva vnesla precejšnje spremembe. Implementacija omenjene zakonodaje je pokazala številne pomanjkljivosti novega sistema, ki kažejo na to, da bi bilo potrebno zakonodajo na tem področju spremeniti oziroma izboljšati.

Posvet je povezovala državna svetnica mag. Darija Kuzmanič Korva, uvodoma pa je udeležence posveta nagovoril predsednik Državnega sveta Mitja Bervar in poudaril, da je Državni svet že tekom zakonodajnega postopka, ob vključevanju različnih interesnih skupin, vseskozi aktivno sodeloval pri obravnavi nove socialne zakonodaje in opozarjal na njene predvidene pomanjkljivosti. Po njenem sprejemu tudi preko številnih svetniških vprašanj pristojnemu ministrstvu v zvezi z različnimi zapleti pri izvajanju omenjene zakonodaje. Zdaj, ko so znani prvi učinki, se mnoga opozorila, pripombe in sugestije Državnega sveta, strokovnjakov, predstavnikov civilne družbe in sindikatov kažejo kot utemeljene.

Kot podlaga za analize in razpravo na posvetu je služila predstavitev ugotovitev o dosedanjih učinkih pred več kot letom dni uveljavljene zakonodaje, in sicer raziskovalne naloge Inštituta Republike Slovenije za socialno varstvo (v nadaljevanju: IRSSV) z naslovom »Ocena učinkov izvajanja nove socialne zakonodaje« s prilogami (<http://www.irssv.si/publikacije/leto-2013/index.html>), katere ključne poudarke in ugotovitve iz naloge je po uvodnih obrazložitvah Davorja Dominkuša, generalnega direktorja Direktorata za socialne zadeve na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, predstavila dr. Polona Dremelj z IRSSV.

V nadaljevanju posveta so se različnih vidikov nove socialne zakonodaje, s poudarkom na konkretnih predlogih sprememb, ki jih smatrajo za nujne, dotaknili strokovnjaki, predstavniki različnih organizacij oziroma družbenih skupin (dr. Nada Stropnik z Inštituta za ekonomska raziskovanja, Sendi Murgel s Skupnosti centrov za socialno delo, mag. Miran Kerin s Centra za

socialno delo Ptuj, mag. Matjaž Remic z Ministrstva za notranje zadeve in javno upravo, Janja Hren v imenu Študentske organizacije Slovenije in Dijaške organizacije Slovenije, Goran Lukič iz Zveze svobodnih sindikatov Slovenije, mag. Nace Kovač s Socialne zbornice Slovenije ter doc. dr. Srečo Dragoš s Fakultete za socialno delo).

V razpravi so svoja mnenja in predloge za izboljšave zakonodaje predstavili Ivan Cencelj (Društvo nezaposlenih in socialno ogroženih Slovenije), Tomaž Merše (Družinska pobuda), Aleš Primc (Civilna iniciativa za družino in pravice otrok), mag. Aleksandra Tabaj (Univerzitetni rehabilitacijski inštitut Republike Slovenije – SOČA), Ana Ivanišević Valetič (ŠENT – Slovensko druženje za duševno zdravje), dr. Valerija Korošec (Urad za makroekonomske raziskave in razvoj - UMAR), Marjana Veršnik Fale (CSD Mozirje), Perica Radonjič (Sindikat centrov za socialno delo – SINCE07). Pisno stališče je predložil Sindikat upokoencev Slovenije (SUS).

Vse predstavitve referentov in ostalo gradivo je dostopno na spletni strani Državnega sveta, med sporočili za javnost, pod rubriko »Za medije« (<http://www.ds-rs.si/?q=node/3851>).

Na podlagi predstavitev in razprave na posvetu so bili oblikovani sledeči s k l e p i :

I. Primerjave napovedanih učinkov nove socialne zakonodaje z ugotovljenim dejanskim stanjem ter pripombe v zvezi s postopkom sprejemanja in implementacije nove socialne zakonodaje:

a) Ugotovitve:

1. Že pred začetkom izvajanja nove socialne zakonodaje se je dalo predvideti, da bo pri njenem izvajanju prihajalo do določenih težav (z informacijskim sistemom, aplikacijami, zaostanki pri izdajanju odločb itd.). Prvo leto izvajanja zakonodaje je mimo in razmere se počasi stabilizirajo, kljub temu bo še vedno potrebno urediti določene zadeve glede administriranja, da bodo lahko delavci na centrih za socialno delo svoje delovne naloge opravljali nemoteno, učinkovito in kakovostno.
2. Številne negativne posledice nove socialne zakonodaje bi se dalo že vnaprej preprečiti, če bi se zakonodaja na tem področju pripravljala bolj počasi, bolj premišljeno, z več upoštevanja strokovnjakov in zainteresirane javnosti. Spremembe so temeljile na določenih domnevah (zlorabe sistema, neutemeljeno kopičenje pravic itd.), brez ustreznih utemeljitev, izračunov, projekcij in analiz.
3. Finančne posledice uveljavitve nove socialne zakonodaje so precejšnje: v letu 2012 je bilo za socialne transferje namenjenih za 103 milijone evrov manj sredstev kot v letu 2011 in to ravno v času krize, ko bi moralo biti ravno obratno, saj število ljudi, ki potrebujejo pomoč, narašča.
4. Pozitivno je, da je bila tudi uradno narejena analiza učinkov nove socialne zakonodaje s strani IRSSV in iz katere se bo lahko izhajalo pri iskanju rešitev, kljub temu pa bi bilo potrebno slednjo nadgraditi. Ne vsebuje namreč nobene ocene vpliva nove socialne zakonodaje na stopnjo tveganja revščine. Kljub temu, da je v Nacionalnem reformnem programu, ki ga je Vlada RS maja letos posredovala v Bruselj, zapisan cilj, da bomo do leta 2020 v Sloveniji zmanjšali število revnih in socialno izključenih za 60.000.
5. Sama ideja nove socialne zakonodaje je v osnovi dobra, a v praksi še vedno ostaja precej nejasnosti in nedorečenosti zakonodajnih rešitev. Navodila in odgovori s strani pristojnega ministrstva so številna in se pogosto spreminjajo glede na zaznane težave pri implementaciji zakonodaje. Zaradi kompleksnosti zakonodaje prihaja tudi do različnih, medsebojno neprimerljivih odločitev na centrih za socialno delo in zaradi česar se včasih posamezna določila iz zakonodaje v praksi lahko izvajajo drugače, včasih celo slabše kot so zapisana v sami zakonodaji.

6. Številne določbe v okviru socialne zakonodaje so kontradiktorne ali pa se podvajajo, hkrati so razpršene po številnih drugih zakonih, ne samo v ZUPJS in ZSVarPre. Slednja naj bi bila sicer postopkovni (ZUPJS) in materialni zakon (ZSVarPre), pa temu ni vedno tako, saj se določene materialne pravice urejajo tudi z ZUPJS, nekateri postopki iz ZUPJS pa se podvajajo v ZSVarPre.
7. Eden od ključnih ciljev nove socialne zakonodaje je bil preprečiti zlorabe sistema, a se te še vedno dogajajo (npr. dvigovanje zneskov s tekočih računov zaradi izpolnjevanja pogojev za pridobitev posamezne pravice; nezmožnost ugotavljanja višine sredstev, naloženih na računih v tujini; pridobitev pravic iz javnih sredstev na podlagi zanikanja obstoja zunajzakonskih zvez; neupravičeno prejemanje subvencij najemnin).
8. V obstoječi sistem socialne zakonodaje so vgrajene določene nelogičnosti, ki temeljijo na napačnih predpostavkah in ki povzročajo težave v sistemu, zlasti kar se tiče določanja višine osnovnega zneska minimalnega dohodka in višine denarne socialne pomoči (DSP). Izvor težav predstavlja 4. točka 6. člena ZSVarPre, ki govori o tem, da prejemnik DSP in varstvenega dodatka (VD) ne more biti v ugodnejšem socialnem položaju od tistega, ki si sredstva za preživetje zagotavlja z delom ali na podlagi pravic iz dela. Pravica do DSP je tako vezana na pravice iz dela, kar kaže na to, da se socialno politiko podreja ostalim politikam, zlasti ekonomski, namesto da bi se jo obravnavalo kot avtonomno. S tem se v sistem vnaša protislovne situacije, iz katerih ni rešitve (če je nekdo reven, ker se ne more preživeti z delom, je upravičen do DSP, ker pa DSP ne sme biti višja od najnižjih prejemkov iz dela, ostaja reven še naprej, kljub temu da ima pravico do DSP - gre za t.i. Penrosov problem, ki je pri nas vgrajen v socialno zakonodajo).

a) Predlagane spremembe:

1. V okviru sprememb nove socialne zakonodaje naj se vzpostavijo ustrezni kriteriji za ocenjevanje posledic izvajanja socialne zakonodaje glede na stopnjo tveganja revščine.
2. Določbe v okviru socialne zakonodaje naj se poenotijo z namenom odprave nepotrebne podvajanja ali kontradiktornosti posameznih zakonodajnih rešitev. Določbe glede uveljavljanja pravic iz javnih sredstev naj se bolj sistematično uredijo in če se le da v večji meri zberejo na enem mestu, v enem samem zakonu.
3. Iz socialne zakonodaje je potrebno izločiti t.i. »Penrosov problem« tako, da se črta 4. točka 6. člena ZSVarPre. Spremenjena formulacija te točke v smislu »tisti, ki si sredstva za preživetje zagotavlja z delom, ne sme biti v manj ugodnem položaju od tistega, ki prejema denarno socialno pomoč.« pa bi se morala iz socialne prenesti v delovnopravno zakonodajo.
4. Socialno politiko je potrebno opredeliti kot avtonomno in enakovredno drugim politikam (npr. ekonomski ali politiki trga dela). Seveda ne more biti izolirana od drugih politik, a naj se s pravicami in izdatki ne prilagaja drugim politikam v večji meri kot se druge politike prilagajajo njej.
5. Poleg kratkoročnih ukrepov, ki lahko zmanjšajo zapletenost samega upravnega postopka v okviru socialne zakonodaje in jih je možno dogovoriti med različnimi sektorji in ministrstvi, je potrebno oblikovati tudi dolgoročne ukrepe. Te politike morajo biti predhodno načrtovane, financirane in tudi ustrezno vključene v zakonodajo.
6. Ohrani in nadgradi naj se dobro sodelovanje med Direktoratom za socialno varstvo in Direktoratom za družino na Ministrstvu za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti ter izvajalci.

II. Izračun višine minimalnega dohodka in minimalni življenjski stroški

a) Ugotovitve:

1. Zaradi nizke stopnje produktivnosti dela v Sloveniji sta povprečna in minimalna plača v neustreznem razmerju, po oceni Evropske komisije je v Sloveniji minimalna plača glede na višino povprečne plače previsoka, kar posledično vpliva tudi na določitev osnovnega zneska minimalnega dohodka. Slednji je trenutno, dodatno še zaradi interventnih kriznih ukrepov, postavljen na precej nižjo raven kot so bili izračunani minimalni življenjski stroški v letu 2009, ker bi se sicer preveč približali minimalni plači, kar bi predstavljalo demotivacijski dejavnik za delovno aktivno populacijo, ki prejema dohodke v višini minimalne plače (podatki za januar 2013: povprečna neto plača 998 evrov, minimalna neto plača 600 evrov, osnovni znesek minimalnega dohodka za posameznika 260 evrov (z ZUPJS v osnovi določeno v višini 288,81 evrov, naknadno z ZUJF znižano na 260 evrov), osnovni znesek minimalnega dohodka za osebo, ki dela več kot 128 ur/mesec 406 evrov; v letu 2009 so znašali ocenjeni minimalni življenjski stroški za posameznika 385,08 evrov).
2. Minimalni dohodek, ki je pod ravni praga tveganja revščine, ni zadosten za pokritje minimalnih življenjskih stroškov. Glede na trenutna razmerja med osnovno višino minimalnega dohodka za samsko osebo (260 evrov) in zneskom relativnega praga revščine za samske osebe (600 evrov) ter primerjavami podatkov o minimalni plači, minimalnem dohodku (vključno z otroškim dodatkom) in pragom relativnega tveganja revščine za enostarševske družine (minimalni dohodek odrasle osebe z enim otrokom (osnovnošolcem ali srednješolcem), dosega zgolj 70 – 80 % zneska praga relativne revščine), je možno sklepati, da trenutna višina osnovnega minimalnega dohodka ne zadošča za preživetje. Vendar je potrebno pri tem prav tako upoštevati, da DSP ni edini prejemek osebe, ki nima zadostnih sredstev za preživljanje, ker obstajajo še drugi načini s katerimi lahko družba pomaga osebi v stiski.
3. Višina osnovnega minimalnega dohodka je določena glede na podatke o minimalnih življenjskih stroških izpred več let, realno stanje pa je danes zaradi rasti cen življenjskih potrebščin drugačno.
4. ZUPJS v 15. členu določa način upoštevanja dohodka. Pri ugotavljanju upravičenosti do pravice iz javnih sredstev se primarno uporabijo podatki iz odločb o odmeri dohodnine in podatki iz davčnega obračuna akontacije dohodnine od dohodka iz dejavnosti za preteklo leto. Če ti podatki med odločanjem še niso na voljo, pa se upoštevajo podatki za predpreteklo leto. Gre za neživljenjsko določbo, saj je vlagatelj v tem primeru lahko ob času vlaganja vloge v popolnoma drugačni situaciji kot pred dvema letoma, zlasti glede na trenutno stanje v gospodarstvu in družbi.
5. Osnovni znesek minimalnega dohodka (260 evrov), je postavljen na nižjo raven od ocenjene višine minimalnih življenjskih stroškov in je skozi leta postal že kar sistemska rešitev in ne več zgolj trenutna. Glede na vladni Program stabilnosti za leto 2013, v katerem je glede omejitev na področju socialnih transferje zapisano, da se slednji do leta 2016 za posameznike in gospodinjstva ne bodo usklajevali, pa bo očitno tako ostalo še nekaj časa. Glede na to, da se lahko pričakuje, da bodo cene življenjskih potrebščin naraščale, se bo torej razmik med minimalnimi življenjskimi stroški in osnovnim zneskom minimalnega dohodka samo še povečeval.

b) Predlagane spremembe:

1. Preuči naj se možnost zvišanja osnovnega zneska minimalnega dohodka.
2. Osnovni znesek minimalnega dohodka je trenutno odvisen od stopnje produktivnosti dela, ki preko višine povprečne plače omejuje tudi višino minimalne plače. Zato naj se oblikuje ukrepe za dvig produktivnosti gospodarstva. Z dvigom povprečne plače bi se namreč lahko

uredila tudi vsa razmerja med posameznimi dohodki in socialnovarstvenimi prejemki, ki se nahajajo pod njeno ravni.

3. Uvede naj se stalno ekonomsko raziskavo o potrošnji upokojencev. Življenjske potrebščine, ki jih kupujejo upokojenci, se namreč razlikujejo od potreb aktivnega prebivalstva. Šele na podlagi teh raziskav bo možno ugotavljati vrednost pokojnin in socialno sliko upokojencev ter njihove dejanske potrebe po pomoči.

III. Vštevanje prejemkov v lastni dohodek ter upoštevanje premoženja

a) Ugotovitve:

1. V lastni dohodek se všteta tako znesek dohodka, ki predstavlja odplačilo posojila za gradnjo ali nakup nepremičnine, kot tudi vrednost nepremičnine v gradnji, kljub temu da je odplačilo stanovanjskega posojila že materializirano v vrednosti nepremičnine. Posledica je neupravičenost do otroškega dodatka (OD) ali denarne socialne pomoči (DSP).
2. Določbe glede omejevanja dostopa do DSP, varstvenega dodatka, subvencije najemnine itd., če posamezna vrsta premoženja presega n-kratnik osnovnega zneska minimalnega dohodka, veljajo v enaki višini tako za samsko osebo kot za družino.
3. Določbe glede ugotavljanja premoženja so številne, kompleksne in se nanašajo na premoženje z različnimi lastnostmi (premoženje, ki se ne upošteva; premoženje, ki se ne upošteva, a daje dohodke; dvakratni ali enojni minimalni dohodek; itd.). Tako prihaja do situacij, da se zelo veliko premoženja dejansko ne upošteva, ampak se upoštevajo samo dohodki, ki jih slednje daje. Obravnava vseh potencialnih upravičencev do pravic iz javnih sredstev v povezavi z upoštevanjem premoženja tako ni poenotena.
4. Sistem ne upošteva specifik študentskega dela, še zlasti kar se tiče štetja fiktivnih dohodkov (znesek celoletne fiktivne DSP) v cenzus oziroma lastni dohodek v primeru uveljavljanja pravice do državne štipendije, ki se v vrsti pravic nahaja na četrtem mestu. Pravica do državne štipendije tako v kontekstu s študentskim delom ni dostopna vsem pod enakimi pogoji, saj je njena višina in dostopnost vezana na dohodke zadnjih treh mesecev pred oddajo vloge (primer: dva študenta z istim letnim prihodkom iz naslova študentskega dela, od katerih je bil eden zadnje tri mesece brez dohodkov, drugi pa aktiven, sta lahko v popolnoma neenakopravnem položaju glede pridobitve pravice, saj se enemu v lastne dohodke vštevajo fiktivni dohodki, drugemu pa ne). Sistem je torej diskriminatoren do študentov z isto višino letnega dohodka iz naslova študentskega dela.
5. Obdobja, za katera se upoštevajo dohodki, in obdobja, za katera se ugotavlja pravica, so v določenih primerih neusklajena.

b) Predlagane spremembe:

1. (Namenski) prejemki, ki niso namenjeni kritju minimalnih življenjskih stroškov, naj se ne upoštevajo v lastnem dohodku za odmero DSP in prejemkov oz. subvencij, ki jih družine prejemajo iz javnih sredstev. Takšna prejemka sta (vsaj) otroški dodatek in državna štipendija.
2. Če se upošteva premoženje, naj se hkrati ne upošteva tudi dohodka, namenjenega za ustvarjanje tega istega premoženja.
3. Omejitve glede premoženja, katerega višina še omogoča pridobitev posamezne pravice iz javnih sredstev in se določa v n-kratniku osnovnega zneska minimalnega dohodka, naj se prilagodi statusu vlagatelja (posameznik, družina).
4. Določbe glede upoštevanja premoženja je potrebno jasno in enoznačno opredeliti v zakonu, tako da bodo postopki in odločitve, ki iz njih sledijo, v praksi enotne in medsebojno primerljive.
5. Ukine naj se vštevanje t.i. »fiktivnih dohodkov« v lastni dohodek kot osnove za pridobitev pravice do državne štipendije.

6. Spremeni naj se zakonska določila, ki neustrezno zajemajo obdobja, za katera se ugotavlja višina prejemkov in premoženja, na eni strani in obdobje, za katerega se ugotavljajo pravice, na drugi strani.

IV. Postopek uveljavljanja pravic iz javnih sredstev

a) Ugotovitve:

1. Sistem nove socialne zakonodaje naj bi temeljil na načelu »ena vloga – ena odločba«. V praksi je trenutno vloga res le ena (razen za državno štipendijo in izredno socialno pomoč), a odločb je več, ker je čas trajanja upravičenosti do posamezne pravice različen.
2. Obrazec za vloge je zapleten in ga vlagatelji težko razumejo. Prav tako je obrazec odločbe pripravljen vnaprej, opredeljen v informacijskem sistemu in kompleksen. Obrazložitve v odločbah so velikokrat nepopolne in nejasne, odločbe pa so predolge (tudi do 15 strani). Ljudje tako vsebine odločbe velikokrat ne razumejo in posledično potrebujejo tako pri vlaganju vlog kot pri razlagi vsebine odločb pomoč strokovnih delavcev centrov za socialno delo, kar za slednje pomeni dodatno nepotrebno obremenitev, saj je njihov razpoložljivi čas za reševanje posameznih zadev omejen.
3. Postavlja se vprašanje ali je možno doseči preprostost in razumljivost vloge in odločbe ob hkratnem cilju, da se do različnih pravic dostopa z eno samo vlogo. Trenutna kompleksnost vloge izvira tudi iz tega, da se v postopku kombinira formalne in materialne elemente, pri čemer slednji niso nujni za sam začetek postopka.
4. Sistemska ureditev obnove postopka je bila uvedena šele pred kratkim. Številne pritožbe na ministrstvo kot drugostopenjski pritožbeni organ, ostajajo nerešene še z začetka leta 2012.
5. Vključevanje občin kot stranskih udeležencev v postopek odločanja o pravicah iz javnih sredstev je s strokovnega vidika neustrezno in nepotrebno. S tega vidika bi bilo smiselno razmisliti o nujnosti ohranitve določb o vključevanju občin (kot potencialnih stranskih udeležencev v postopku) v formalni postopek priznavanja pravic. Ne glede na to, da se določene pravice financirajo iz občinskih sredstev, odločitve o tem ne spremenijo pravnega položaja občine v celotnem procesu, ki je definiran z zakonom (financiranje posameznih pravic). Stranska udeležba je načeloma upravičena zgolj v primeru, če se tistemu, ki se želi udeleževati postopka, zaradi izdane odločbe njegov položaj spremeni.
6. Postopki v okviru nove socialne zakonodaje se vodijo birokratsko in neosebno, stranka je velikokrat objekt in ne subjekt odločanja. Kombinacija neosebne pristopa z napačnimi podatki v uradnih evidencah rezultira v nerazumljivih in celo nezakonitih odločbah, posledično pa tudi v številnih pritožbah, ker je od pravilne in zakonite odločbe močno odvisen obseg pravic, ki se nekomu dodeljujejo.
7. Obstoječi sistem navadnega vročanja ni ustrezen s pravnega vidika, izvršljivost, ki jo na tem področju določa ZUJF pa je unikum, ker sta pravica do uveljavitve posamezne pravice iz javnih sredstev ali čas nastopa neke obveznosti vezana na odpremo in ne na vročitev.

b) Predlagane spremembe:

1. Poenostavijo naj se postopki uveljavljanja pravic iz javnih sredstev na način, da se posamezniku ali družini omogoči, da v sistem vstopa z eno samo vlogo, prav tako pa naj se potem zgolj z eno odločbo odloči o vseh pravicah, o katerih se lahko (izjema je DSP, ker se praviloma veže na krajše obdobje).
2. Odločba naj bo takšna, da jo je možno preizkusiti in v primerih, ko je to mogoče, naj se izda s skrajšano obrazložitvijo (v primeru pozitivnih odločitev je to možno, drugače je smiselno, da so pojasnila obsežnejša).
3. Pospešiti je potrebno pritožbene postopke na drugi stopnji.
4. Pravila upravnega postopka v okviru nove socialne zakonodaje morajo slediti temeljnemu cilju procesnega urejanja – da upravičenci čim prej pridobijo pravice iz javnih sredstev.

Pravila postopka bi zato morala biti prilagojena sami naravi upravnega odločanja in olajšati uporabo in izvršitev materialnega predpisa.

5. Obrazec za vlogo bi moral predpisati pristojni minister, vsebina vloge pa naj se oblikuje tako, da bo enostavna do te mere, da jo bo razumel vsakdo, četudi sicer ni vešč uporabe zakona.
6. Z vidika poenostavitve in učinkovitosti postopka bi se moralo število udeležencev v postopku omejiti na minimum in ne vključevati občin kot stranskih udeležencev.
7. Odločbe naj temeljijo na dejanskem stanju stvari in na podlagi vključevanja strank in uslužbencev v proces odločanja. Zato bi bilo potrebno uvesti rešitve v informacijskem sistemu, ki bi bile bolj fleksibilne in bi strokovnim delavcem omogočile več besede pri končnih odločitvah. Prav tako je nujno potrebno obseg odločbe skrajšati.
8. Razmisliti bi bilo potrebno o aktivnem vključevanju strank v postopek še pred končno odločitvijo. Predlog: namesto odločb naj se izdajo obvestila ali osnutki odločb, ki lahko šele čez čas stopijo v veljavo, zato da ima stranka v vmesnem času možnost podaje pripomb, kot to na primer predvideva Zakon o davčnem postopku. S tem bi se zmanjšalo tudi število pritožb.
9. Razmisli naj se o podaljšanju nekaterih materialnih pravic, ker bi se s tem pomembno razbremenilo tako stranke kot tudi centre za socialno delo ter pristojno ministrstvo. Manj vlog pomeni tudi manj odločb in posledično manj pritožb.
10. Ustrezno naj se spremeni sistem vročanja in se s tem zaščiti pravice strank v postopku.
11. Glede spreminjanja in ureditve procesnih postopkov v okviru nove socialne zakonodaje naj se medsebojno uskladi Ministrstvo za notranje zadeve in javno upravo ter Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti.

V. Ugotovitve in predlogi za spremembe po posameznih kategorijah pravic iz javnih sredstev (denarnih prejemkov ter subvencij in plačil)

OTROŠKI DODATEK (OD)

a) Ugotovitve:

1. Zaradi starostne omejitve pravice do OD (zgolj do 18 leta starosti), je veliko družin s starejšimi otroki izpadlo iz sistema uveljavljanja te pravice.
2. OD je v januarju 2013 prejelo približno 141.000 manj oseb kot decembra 2011, pred uveljavitvijo ZUPJS.
3. OD se všteva v lastni dohodek, s čimer prevzema vlogo socialnovarstvenega prejemka in enega od virov za kritje minimalnih življenjskih stroškov, s čimer prevzema izkrivljeno funkcijo.
4. OD kot prvi na lestvici pravic iz javnih sredstev negativno vpliva kot samostojni dejavnik ali eden od dejavnikov na pridobitev ostalih pravic iz javnih sredstev.
5. OD se dodeljuje otrokom, ki imajo prebivališče v Republiki Sloveniji, ne glede na to, ali tukaj tudi dejansko živijo ali ne. Na tak način se v tujino izvažajo pravice in z njimi povezana finančna sredstva.

b) Predlagane spremembe:

1. OD naj se izloči iz enotnega sistema pravic iz javnih sredstev, ali pa naj se ga ne upošteva kot prvega v vrsti pravic iz javnih sredstev, ker bi moral v osnovi predstavljati ukrep družinske in ne socialnovarstvene politike.
2. OD naj se uveljavi kot ukrep družinske politike in kot tak predstavlja nadgradnjo socialnovarstvene politike, ki prevzame razvojno funkcijo družinske politike.
3. OD naj se dodeljuje glede na dejansko prebivališče.

4. Potrebno bi bilo najti nove načine kompenzacije izgubljenih dohodkov mladoletnih in polnoletnih dijakov ter študentov.

DENARNA SOCIALNA POMOČ (DSP)

a) Ugotovitve:

1. Glede na ugotovitve raziskave IRSSV, se je z uvedbo nove socialne zakonodaje zaradi vštevanja otroškega dodatka v dohodek družine denarna socialna pomoč (DSP) znižala dobrim 10 % enostarševskih družin in dobrim 24 % velikih družin (med velike družine so vštete tudi enostarševske družine s tremi in več otroki).
2. Zaradi neažurnosti evidenc Zavoda RS za zaposlovanje in posredovanja podatkov o statusu brezposelnih oseb, na katerega je tesno vezana pravica do DSP, se DSP v določenem obdobju nekaterim osebam izplačuje neutemeljeno, zato mora CSD posledično terjati neupravičene prejemnike za povračila, kar v praksi predstavlja velik problem, glede na populacijo prejemnikov DSP.
3. Brezposelni invalidi in osebe s težavami v duševnem zdravju, ki so vključeni v programe zaposlitvene rehabilitacije, za opravljeno delo prejemajo plačilo, ki se po novi socialni zakonodaji všteta v njihov lastni dohodek (prej temu ni bilo tako). V veliko primerih zato niso več upravičeni do prejemanja DSP, hkrati pa morajo sami kriti prispevek za dopolnilno zdravstveno zavarovanje. To pomeni, da so na koncu večinoma v slabšem položaju, kot če se v proces zaposlitvene rehabilitacije sploh ne bi vključili. Na ta način se jih demotivira za kakršnokoli aktivnost, hkrati pa so pahnjeni v t.i. »past nadomestil« in obsojeni na krog revščine, iz katerega se ne morejo rešiti.
4. Ker se pri izračunu lastnega dohodka družine kot podlage za določitev višine DSP pri družinah s šolajočimi otroci upošteva tudi dohodek iz študentskega dela, to pripelje do situacije, ko dejansko otroci vzdržujejo starše (oba starša brezposelna, otrok dela preko študentskega servisa, zaradi upoštevanja študentskega dela v dohodek družine družina prejme minimalno DSP ali celo ostane brez nje). Slednje ni v skladu s 123. členom Zakona o zakonski zvezi in družinskih razmerjih, kjer jasno piše, da so »starši dolžni preživljati svoje otroke do polnoletnosti, tako da v skladu s svojimi sposobnostmi in zmožnostmi zagotovijo življenjske razmere, potrebne za otrokov razvoj«.

b) Predlagane spremembe:

1. Prejemek iz naslova zaposlitvene rehabilitacije naj se izvzame iz lastnega dohodka brezposelnih invalidov in oseb s težavami v duševnem zdravju, da bodo lahko pridobili pravico do DSP. Glede na napovedano pospešeno izvajanje programov zaposlitvene rehabilitacije v letu 2013, bi bilo to problematiko potrebno čim prej urediti.
2. V lastni dohodek kot podlago za določitev pravice do DSP naj se ne všteta otroškega dodatka.
3. Prejemek iz naslova študentskega dela naj se izvzame iz ugotavljanja lastnega dohodka posameznika in družine oziroma naj se v cenzus štejejo zgolj dohodki iz študentskega dela, zmanjšani glede na posebno osebno olajšavo, kot je bilo to npr. urejeno pri pravici do državne štipendije, ko je bila slednja urejena še v Zakonu o štipendiranju. S tem se bo povečala možnost družin za uveljavitev pravice do DSP.
4. Razmisli naj se o zvišanju DSP za 40 – 110 % obstoječe DSP, saj tudi v primeru maksimalnega povečanja še vedno ne bi dosegli ocenjenega praga revščine.

VARSTVENI DODATEK (VD)

a) Ugotovitve:

1. Število prejemnikov VD se je znižalo za dobre tri četrtine (s 46.752 v decembru 2011 na 10.386 v decembru 2012; s CSD Mozirje poročajo celo o zmanjšanju števila prejemnikov VD z 800 (od tega okrog 150 prejemnikov državne pokojnine) na 80 prejemnikov).
2. Glavni razlogi za zmanjšanje števila prejemnikov VD so: nove določbe o upoštevanju dohodka in prihrankov oziroma premoženja, predvsem pa zaznamba prepovedi odtujitve in obremenitve nepremičnine prejemnikov varstvenega dodatka in obveza preživljanja staršev s strani odraslih otrok. Velik problem pri tem predstavljajo tiste odrasle osebe, ki naj bi bile dolžne preživljati svoje starše, a prejemajo minimalne plače oziroma zelo nizke dohodke in se torej že same težko preživljajo.
3. Po novem do varstvenega dodatka niso upravičeni tisti, ki so vključeni v celodnevno institucionalno varstvo, ker pa si številni starejši in njihovi svojci ne morejo privoščiti doplačil za oskrbo, mnogi starejši zapuščajo domove za starejše.
4. Neenakopraven položaj oseb ob vstopu v institucionalno oskrbo, v povezavi s pravico do VD in DSP: prejemnik VD, ki ne prejema DSP, a ima svojce, ki so ga dolžni preživljati, ob vstopu v institucionalno oskrbo pravico do VD izgubi (doplačila za oskrbo krijejo svojci ali občina), hkrati pa je obvezan sam kriti prispevek za dopolnilno zdravstveno zavarovanje. Nasprotno pa oseba, ki je upravičena do DSP in nima svojcev, ob vstopu v institucionalno oskrbo pravico do DSP obdrži, hkrati pa obdrži tudi pravico do brezplačnega dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.
5. Po Zakonu o družbenem varstvu duševno in telesno prizadetih oseb so do VD upravičeni invalidi, ki nimajo podaljšane roditeljske pravice, invalidi, katerim je podaljšana roditeljska pravica, pa ne.
6. Nekatere osebe s težavami v duševnem zdravju so ob začetku izvajanja nove zakonodaje zaradi napačno prenesenih podatkov v informacijski sistem izgubile pravico do VD, ki so ga sicer pred tem prejemale vrsto let.
7. V praksi se dogaja, da je ohranitev pravice do VD in različnih občasnih dohodkov (nagrade za prostovoljno delo in minimalno aktivacijo) za osebe s težavami v duševnem zdravju, ob vstopu v specializirano stanovanjsko skupnost, odvisna od presoje strokovne delavke oz. od regijske umeščenosti centra (na slabšem naj bi bili zlasti potencialni upravičenci do VD v urbanih okoljih (zlasti Ljubljani), ki pravico do VD ob vstopu v stanovanjsko skupino izgubijo, medtem ko v določenih regijah oziroma v bolj ruralnem okolju osebe s težavami v duševnem zdravju to pravico ohranijo).
8. Nezaposleni in socialno ogroženi, ki so že tako v slabem socialnem položaju, se odpovedujejo pravici do VD, ker se bojijo breme vračila prejete pomoči prenesti na potomce.
9. Problem je starostna omejitev pri pravici do VD (več kot 17.000 oseb, ki so prej prejeli VD, po novem ne zadosti več temu kriteriju).
10. VD glede na novo zakonodajo ne opravlja svoje vloge, saj se je veliko številno starejših (16.100 ljudi), ki imajo neko nepremičnino, in ki bi sicer potrebovali VD, slednjemu odreklo zaradi strahu, da bi se njim ali svojcem odvzelo premoženje na podlagi zaznambe prepovedi odtujitve in obremenitve nepremičnine, ki jo imajo v lasti.

b) Predlagane spremembe:

1. Na osnovi dodatnih analiz socialnega položaja tistih upravičencev do VD po stari zakonodaji, ki so se mu po novem odpovedali, naj se preuredi pravico do VD tako, da ta ne bo pogojena z zaznambo prepovedi odtujitve premoženja.
2. Vrne naj se pravico do VD upravičencem, ki so nastanjeni v domovih za starejše.
3. Razmisliti bi kazalo o uvedbi posebnega zneska pomoči starejši populaciji, ki bi jim zagotavljal minimalne pogoje za preživetje, brez pogojevanja z dolžnostjo preživljanja in

vnjizbe lastninske pravice na premoženju (morebiti v smislu univerzalnega temeljnega dohodka).

4. Če ne drugače, naj se iz kriterijev za upravičenost do prejetja VD izloči nepremičnine v katerih ljudje živijo.
5. Izenačijo naj se pogoji uporabnikov ob vstopu v institucionalno oskrbo v povezavi z ohranitvijo posamezne pravice iz javnih sredstev ter v vezi s pravico do kritja dopolnilnega zdravstvenega zavarovanja.
6. Izenačiti je potrebno kriterije za uveljavljanje pravice do VD za invalide.
7. Zagotoviti je potrebno enako tolmačenje zakona in s tem enakovredne možnosti za uveljavljanje posameznih pravic iz javnih sredstev, ki pripadajo posamezniku.
8. Prepoved odtujitve in obremenitve nepremičnine kot pogoj za pridobitev pravice do VD naj se črta iz zakonodaje.

DRŽAVNA ŠTIPENDIJA

a) Ugotovitve:

1. Zaradi starostne omejitve pridobitve pravice do državne štipendije (zgolj polnoletni dijaki in študentje), je pravico do državne štipendije z novo zakonodajo izgubilo več kot 10.000 mladoletnih dijakov. S tem se jim je na nek način onemogočilo, da bi se lahko z razpolaganjem z določeno višino lastnega dohodka še pred polnoletnostjo poučili o ravnanju s finančnimi sredstvi.
2. Štetje celotnega prihodka od študentskega dela v izračun cenzusa za pridobitev pravic iz javnih sredstev ni ustrezno, ker slednje znižuje možnost dostopa do pravice do državne štipendije in ostalih pravic (negativen vpliv na pravico do otroškega dodatka za mlajše brate in sestre študentov, ki opravljajo študentsko delo, ter na pravico družine do DSP).

b) Predlagani spremembi:

1. Državne štipendije naj se izvzame iz sistema socialnovarstvenih prejemkov in se jih uredi v sistemu izobraževanja.
2. Potrebno bi bilo najti nove načine kompenzacije izgubljenih dohodkov mladoletnih dijakov.

DODATNA SUBVENCIJA MALICE ZA UČENCE IN DIJAKE

a) Ugotovitev:

1. Z zadnjo spremembo Zakona o šolski prehrani so se tudi zaradi medijskega pritiska uvedle zakonske rešitve, ki so kriterije za pridobitev subvencije malice za učence in dijake postavile na tako nizko raven, da jih sedaj prejemajo tudi številni otroci in dijaki, katerih starši so do 31. 12. 2012 oddali vloge za otroški dodatek ali pridobitev državne štipendije, a bi si vseeno lahko privoščili plačilo malice in se zato počutijo nelagodno, saj se pravici ne da odpovedati.

b) Predlagana sprememba:

1. Meja za pridobitev subvencije malice za učence in dijake naj se postavi na ustrežnejšo raven oziroma naj se omogoči, da se starši pravici odpovejo.

SUBVENCIJE NAJEMNINE NEPROFITNEGA NAJEMNEGA STANOVANJA

a) Ugotovitev:

1. Pojavljajo se težave s poplačili stanodajalcev v primerih, ko je tekoči račun prejemnika subvencije najemnine blokiran zaradi izvršbe in se tako prejeta subvencija avtomatično odvede drugam.

b) Predlagana sprememba:

1. Prejemek, ki izhaja iz pravice do subvencije najemnine, naj se izvzame iz izvršbe, tako kot to velja za DSP.

VI. Vrstni red uveljavljanja pravic iz javnih sredstev

a) Ugotovitve:

1. Problematična je vključenost pravice do otroškega dodatka in državne štipendije v enoten sistem uveljavljanja pravic iz javnih sredstev. V sistemu vrstnega reda uveljavljanja pravic so namreč določene pomanjkljivosti, ki medsebojno negativno vplivajo na možnost uveljavljanja posamezne pravice.
2. Ker je otroški dodatek prva v vrsti pravic iz javnih sredstev in ker se všteva v lastni dohodek, lahko negativno vpliva na pridobitev ostalih pravic.
3. Primeri neenakopravnega položaja otrok iz iste družine zaradi negativnega medsebojnega vpliva posameznih pravic: študent ostane brez državne štipendije, ki je na četrtem mestu uveljavljanja, zaradi otroškega dodatka, ki ga prejme mlajši otrok v družini, oziroma če starejši otrok opravlja študentsko delo, mlajši otrok zaradi vštevanja prihodkov iz študentskega dela v lastni dohodek družine prejme nižji otroški dodatek, starejši pa posledično zaradi otroškega dodatka prejme nižjo štipendijo ali pa je sploh ne prejme.

b) Predlagana sprememba:

1. Preuči naj se možnost izločitve pravice do otroškega dodatka in državne štipendije iz enotnega sistema pravic iz javnih sredstev, ali naredi analize kako bi se z drugačnim vrstnim redom uveljavljanja pravic ugotovljene težave odpravile.

VII. Informacijski sistem

a) Ugotovitve:

1. Centri za socialno delo so trenutno na tekočem z obravnavo vlog in tekoče izdajajo odločbe, prav tako sistem ne povzroča več tako velikih težav kot na začetku. Večje obremenitve sistema se ponovno pričakujejo septembra (vlaganje vlog za državne štipendije) in konec leta (vlaganje vlog za znižanje plačila za programe vrtcev).
2. Napovedane nove spremembe zakonodaje bodo s seboj prinesle tudi spremembe v računalniškem sistemu, ki sicer zdaj deluje, a ne stoodstotno, ker so vseskozi potrebne nadgradnje, hkrati pa nekatere rešitve še vedno niso v celoti vzpostavljene (npr. obnova postopka, ki je bila šele pred kratkim sistemsko rešena).
3. Informacijski sistem, kot je trenutno vzpostavljen, je zelo tog in temelji na mehničnem vstavljanju podatkov v sistem in potem tudi mehničnem odločanju sistema samega, brez ustrezne možnosti soodločanja strokovnih delavcev na centrih za socialno delo. S tem se slednjim odreja samostojnost pri delu.

b) Predlagane spremembe:

1. Zdaj, ko so se začetne težave z implementacijo informacijskega sistema v večji meri uredile, je potrebno poskrbeti za nadaljnje izboljšave informacijskega sistema, za dodelave in nadgraditve. Da bo sistem hitrejši in da bo delo z njim bolj tekoče. Pri tem je potrebno vključiti vse ključne akterje, ki so potrebni za uspešno in dobro delovanje sistema (centre za socialno delo, pristojno ministrstvo, izvajalce, ki pripravljajo rešitve informacijskega sistema itd.).
2. Ozka grla, ki nastajajo v času povečane količine vloženih vlog, bo potrebno reševati z ustrežno notranjo (re)organizacijo dela.

3. Strokovnim delavcem naj se omogoči poseg v informacijski sistem in se jim s tem omogoči možnost popravka odločb, če je jasno, da bo v nasprotnem primeru odločba nezakonita.

VIII. Organizacija in kvaliteta dela centrov za socialno delo kot izvajalcev zakonodaje ter vprašanje vloge strokovnih delavcev v postopku odločanja o pravicah

a) Ugotovitve:

1. Strokovni delavci na centrih za socialno delo so zaradi povečanega administrativnega dela in velikega števila odločb, ki jih morajo izdajati, prisiljeni v neoseben pristop do strank. Zmanjkuje jim časa za socialno delo z uporabniki, za reševanje njihovih stisk in težav, ki se v končni fazi kažejo kot materialne težave in bi se jih s pravočasnim ukrepanjem morebiti dalo preprečiti.
2. Problematike, s katerimi se srečujejo socialni delavci v praksi, se zelo razlikujejo glede na okolje v katerem delujejo (urbano, ruralno) in terjajo razmeram prilagojene rešitve.
3. Glede diskrecijske pravice strokovnih delavcev v postopku dodeljevanja pravic iz javnih sredstev so stališča deljena - eni si želijo več pravic odločanja, drugi pa hočejo natančna in poenotena navodila za vse.
4. Kadrovske okrepitve na centrih za socialno delo so bile sicer do določene mere izvedene, a niso temeljile na analizah dejanskih kadrovskih potreb. Potrebna bi bila še bolj intenzivna usposabljanja kadrov, ki so bili prestavljeni iz drugih državnih organov v sistem centrov za socialno delo, ter bolj sistemsko obveščanje strokovnih delavcev o pričakovanih spremembah med samo pripravo in sprejemanjem zakonodaje.
5. Številni podatki, ki jih centri za socialno delo pridobijo iz baz podatkov ostalih organov, niso vedno točni.
6. Trenutno se v skladu z novo socialno zakonodajo in tudi ostalimi zakoni (npr. Zakon o vrtcih) odloča o pravicah iz javnih sredstev za različna obdobja (za šolsko obdobje, na koledarsko leto, za eno leto (OD) in za par mesecev (DSP)), kar vnaša v delo centrov za socialno delo in razumevanje upravičencev do posamezne pravice zmedo in velikokrat tudi nepotrebne večkratne administrativne obremenitve.

b) Predlagane spremembe:

1. Sistem naj se vseskozi nadgrajuje in prilagaja tako, da bodo lahko strokovni delavci posegli v vsebino odločbe, če bo to potrebno.
2. Poenostavita naj se vsebina obrazca vloge in vsebina odločbe na način, da bosta razumljiva vsakomur. Dolžina odločbe pa naj se primerno skrajša (na dolžino ene do dveh strani, po zgledu v tujini, npr. na Finskem), saj uporabnika zanima zgolj končni rezultat – izrek.
3. Potrebno je zagotoviti ažurnost in točnost podatkov v vseh bazah, ki se združujejo v enoten informacijski sistem in ki služijo kot podlaga za odločanje o posameznih pravicah iz javnih sredstev.
4. Poraba časa in obremenitve strokovnih delavcev naj se ustrezno razporedijo med administrativna opravila in svetovalno delo v prid pomoči osebam v stiski.
5. Z dobro pripravljenimi zakonskimi podlagami ter ustrezno odzivnostjo in pomočjo pristojnega ministrstva v obliki jasnih in enotnih navodil ter odgovorov naj se skuša zmanjšati administrativne obremenitve strokovnih delavcev na centrih za socialno delo.
6. V zakonodajnih določbah in rešitvah v sistemu naj se upošteva tako življenjske razmere urbanega kot ruralnega prebivalstva.
7. Za več kot 40 različnimi bazami podatkov, ki so vključene v enoten sistem socialnega varstva, se skrivajo tudi številne druge politike (družinska politika, politika zaposlovanja, politike socialnega izključevanja in vključevanja, politike skupnostne skrbi), zato je potrebno jasno definirati posamezne sektorske politike, ki se potem medsebojno povezujejo, pri

čemer je potrebno v veliki meri upoštevati teritorialne razlike oz. se prilagajati okolju, za katerega bodo namenjene (ruralno, mestno, ker se potrebe ljudi glede na okolje v katerem živijo, razlikujejo).

8. Nadaljevati je potrebno z že začeti reformami sistema delovanja centrov za socialno delo, a ne zgolj v smeri zagotavljanja ustrezne regionalne razporeditve ali idej o kadrovske racionalizacijah, ampak na podlagi načrtovanja politik, ki bodo uspešno delovale v lokalnem okolju (npr. nadaljnji razvoj skupnostnih skrbi in de-institucionalizacija).
9. Za čim več pravic iz javnih sredstev naj se poenoti dolžina obdobja za katerega se priznavajo, na primer na eno leto ali kakšno drugo obdobje, ki bo po ustrezni analizi ocenjeno kot najbolj primerno, kar bo razbremenilo tako centre za socialno delo kot uporabnike.

IX. Vpliv nove socialne zakonodaje in različnih drugih ukrepov na položaj družin

a) Ugotovitvi:

1. Premalo poudarka se daje družinski politiki kot pomembnemu delu razvojnih politik države. Ocenjuje se, da je z različnimi ukrepi in zakonodajnimi določbami (ZUPJS, ZUJF, ZPIZ-2A) družinska politika v zadnjih treh letih doživela udarec v višini zmanjšanja za 150 milijonov evrov, ker so se posamezni negativni učinki posameznih ukrepov med seboj nadgrajevali.
2. Zakonodaja med seboj neustrezno kombinira ukrepe socialnega varstva in ukrepe družinske politike.

b) Predlagana sprememba:

1. Pri pripravi sprememb nove socialne zakonodaje je potrebno ločeno obravnavati ukrepe družinske politike in ukrepe socialnega varstva, zlasti kar se tiče vštevanja posameznih prejemkov ali že pridobljenih pravic iz javnih sredstev v lastni dohodek ter glede upoštevavanja premoženja v cenzus za pridobitev posameznih pravic.

X. Ostali predlogi, povezani z zagotavljanjem ustrezne kvalitete življenja posameznika in družine

1. Meja za pridobitev letnega dodatka za upokojence naj se določi na višini 800 evrov.
2. Več poudarka je potrebno dati skrbi za rizične skupine (nezaposleni, invalidi, ...), ki nimajo priložnosti odločiti v zakonodajnem postopku in ki se težko prebijajo iz meseca v mesec. Poudarek je potrebno dati ukrepom za odpravo revščine in za povečanje socialne vključenosti.
3. Osnovne življenjske potrebščine (voda, kruh, mleko) naj se obdavčijo z nično stopnjo davka na dodano vrednost, tako da se bodo vsaj na takšen način zmanjšali minimalni življenjski stroški in znižala revščina.
4. Uzakoniti bi bilo potrebno univerzalni temeljni dohodek (UTD) v višini 40 – 110 % obstoječe DSP. Na tak način bi se zagotovilo vzdržnost sistema socialne politike, ker bi se jo kot varnostno mrežo uporabilo res šele takrat, ko bi to pomenilo zadnjo možnost za izhod iz težav.

XI. Kako naj potekajo spremembe nove socialne zakonodaje?

1. Pričakovati je, da bo za doseg vseh zastavljenih ciljev in zelenega stanja najbrž potrebno sistem korigirati več let (vsaj 5, če ne 10). Trenutno vzpostavljen sistem je primerljiv z razvitimi evropskimi državami in je dobra podlaga za nadgradnje na podlagi rednih evalvacij.
2. V napovedane spremembe zakonodaje naj se gre preiščeno, na osnovi tehtnih analiz in ne parcialno, ampak sistemsko, zato da spremembe ne bodo dosegle nasprotnega učinka

od načrtovanega. Dobro naj se analizira predvidene medsebojne učinke urejanja posameznih pravic, kar se je do sedaj izkazalo za precej problematično.

3. Napovedane spremembe na področju nove socialne zakonodaje naj se pripravljajo premišljeno, počasi, v dialogu z zainteresirano javnostjo in strokovnjaki, ob upoštevanju medsebojnih učinkov posameznih sprememb. Predlogi sprememb naj temeljijo na projekcijah učinkov sprememb in temeljitih analizah.
4. Razmisliti bi bilo potrebno o morebitni izločitvi nekaterih vrst pravic iz enotnega sistema uveljavljanja pravic iz javnih sredstev in njihovem urejanju neodvisno od tega sistema.
5. Spremembe socialne zakonodaje naj ne temeljijo na družbenih stereotipih, predsodkih in domnevah, temveč na podlagi zbira preverljivih vsakodnevnih terenskih podatkov in izkušenj. To pomeni, da je potrebno zagotoviti strokovnim delavcem stik z ljudmi, da bodo lahko ne samo na podlagi podatkov iz informacijskega sistema, ampak zlasti preko stika z ljudmi ugotavljali kakšne rešitve ljudje dejansko potrebujejo.
6. Cilji sprememb socialne zakonodaje morajo biti medsebojno usklajeni in ne izključujoči, prav tako pa morajo biti usklajeni s cilji na drugih zakonodajnih področjih (primer: hkrati smo zavezani ciljem Strategije Evropa 2020, ki govori o tem, da se mora število socialno izključenih zmanjšati za 40.000 do leta 2020, hkrati pa tudi ciljem v zvezi z evropskim semestrom, kjer pa se znižujejo socialne pravice zaradi varčevalnih ukrepov).
7. Spremembe socialne zakonodaje morajo biti temeljito pripravljene, s čim večjo vnaprejšnjo vključenostjo njenih končnih izvajalcev in tudi uporabnikov v njeno evalvacijo. Slednja naj postane stalna praksa (raziskava IRSSV je dober začetek), na podlagi katere naj se sproti ugotavljajo tako pozitivni kot negativni učinki zakonodaje in pripravljajo potrebni popravki.
8. Spremembe socialne zakonodaje naj temeljijo na kombinaciji interdisciplinarnih znanj in izkušenj (vključiti je potrebno različne profile strokovnjakov). Socialna zakonodaja zaradi svojega vpliva na življenje ljudi namreč ne more biti obravnavana izključno kot matematični model.
9. **Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti naj v fazi priprave sprememb nove socialne zakonodaje vključi zainteresirano in strokovno javnost ter v največji možni meri upošteva predloge za spremembe, ki izhajajo iz predloženih zaključkov posveta.**

* * *

Državni svet poziva Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnosti, da v roku šestih mesecev Komisiji Državnega sveta za socialno varstvo, delo, zdravstvo in invalide poroča o napredku pri pripravi sprememb nove socialne zakonodaje in o obsegu upoštevanih predlogov sprememb iz zaključkov posveta.

Mitja Bervar
predsednik